İki Secde Arasındaki Oturuşta Ellerin Durumu

Ebu Muaz Seyfullah Erdoğmuş

Takdim

بســـــم الله الرحمن الرحيم

Şüphesiz hamd yalnız Allah'adır. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefislerimizin şerlerinden, amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidayet verdiğini kimse saptıramaz. O'nun saptırdığını da kimse doğru yola iletemez. Şehadet ederim ki, Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O, bir ve tektir, O'nun ortağı yoktur. Yine şehadet ederim ki, Muhammed Allah'ın kulu ve Rasûlüdür.

"Ey iman edenler! Allah'tan nasıl korkmak gerekirse öyle korkun ve siz ancak müslümanlar olarak ölünüz." (Al-i İmran; 3/103)

"Ey insanlar! Sizi tek bir candan yaratan ve ondan da eşini var eden, her ikisinden birçok erkek ve kadın türeten Rabbinizden korkun. Kendisi adına birbirinizden dileklerde bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık bağlarını kesmekten de sakının. Şüphesiz Allah üzerinizde tam bir gözetleyicidir." (en-Nisâ; 4/1),

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve dosdoğru söz söyleyin. O da amellerinizi lehinize olmak üzere düzeltsin, günahlarınızı da mağfiret etsin. Kim Allah'a ve Rasûlüne itaat ederse büyük bir kurtuluşla kurtulmuş olur." (el-Ahzâb; 33/70-71)

Bundan sonra, Şüphesiz sözlerin en güzeli Allah'ın Kelam'ı, yolların en hayırlısı Muhammed Sallallahu aleyhi ve sellem'in yoludur. İşlerin en kötüsü sonradan çıkarılanlarıdır. Her sonradan çıkarılan şey bid'attir ve her bid'at sapıklıktır. Her sapıklık da ateştedir.

Allah Rasulü sallallahu aleyhi ve sellem: "**Namazı benden gördüğünüz şekilde kılın**" buyurmuş, sahabeleri de – Allah hepsinden razı olsun - bu hadise ittiba için Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in namazını dikkatle takip etmişler, en küçük ayrıntısına kadar gördüklerini anlatmışlardır. Namazın şekliyle ilgili bir çok mustakil risaleler kaleme alınmıştır. Bunlar içerisinde Türkçeye terceme edilen: Elbani'nin Sıfatu Salati'n-Nebi kitabı ile Ebu Said Muhammed el-Yarbuzi hocamızın "Kitab ve Sünnete Göre Namaz" adlı kitabını özellikle tavsiye ediyorum.

Sırtlarındaki heybelere çakıl dolduran, sonra diyar diyar gezip taşları yaldızla boyattıktan sonra inci diye dağıtan kıyas ve mezhep taraftarları, sünnetle amel edenleri fitne çıkarmakla suçlamakta, maslahat için(!) halkın yanında onlar gibi davranmak gerektiğini savunmaktalar. Bütün bunlara rağmen "Selefi" ve "Guraba" olduklarını, Kitap ve sünnet ile amel edenlerin de "Zahirî yahut hadis mealcisi(!)" olduklarını da iddia etmekten hiç çekinmemektedirler.

Deve kuşuna "yük taşı" demişler, "Ben kuşum" demiş. "O halde uç" demişler, "Ben deveyim" demiş.

Cehaletini ilim ehlinin sözleriyle ambalajladıktan sonra vitrine koyanlardan biri, kıyası dinde şer'i delil olarak görmeyen Ehl-i Sünnet mensuplarına karşı delil getirmek adına:

“*Allah rasulünün iki secde arasındaki oturuşunda ellerin nereye konulacağını bildiren hadis yoktur. Kıyas yapmaya mecburuz*” gibi mugalatalarda bulunmuş.

Bu risaleyi sadece bu meseleye cevap mahiyetinde hazırlamıştım. Risaleye tekrar göz attığımda bazı meselelerin daha fazla pekiştirilmesi, özellikle bazı ilim ehlinin bu risalede delil getirilen hadis hakkında “Şaz” ifadesini kullanmış olmasıyla ilgili şüphenin daha doyurucu şekilde giderilmesi gerektiğini gördüm. Bunun üzerine bazı açıklamalar ilave ettim.

Muvvaffakiyet Allah’tandır.

Ebu Muaz Seyfullah el-Çubukâbâdî

1-Vail b. Hucr radıyallahu anh Hadisi:

Abdullah b. Ahmed – babası Ahmed b. Hanbel – Abdurrazzak – Sufyan – Asım b. Kuleyb – babası - Vail b. Hucr radıyallahu anh isnadıyla:

عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَبَّرَ فَرَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ كَبَّرَ يَعْنِي اسْتَفْتَحَ الصَّلَاةَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ كَبَّرَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ رَكَعَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ وَسَجَدَ فَوَضَعَ يَدَيْهِ حَذْوَ أُذُنَيْهِ ثُمَّ جَلَسَ فَافْتَرَشَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى ثُمَّ وَضَعَ يَدَهُ الْيُسْرَى عَلَى رُكْبَتِهِ الْيُسْرَى وَوَضَعَ ذِرَاعَهُ الْيُمْنَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُمْنَى ثُمَّ أَشَارَ بِسَبَّابَتِهِ وَوَضَعَ الْإِبْهَامَ عَلَى الْوُسْطَى وَقَبَضَ سَائِرَ أَصَابِعِهِ ثُمَّ سَجَدَ فَكَانَتْ يَدَاهُ حِذَاءَ أُذُنَيْهِ

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'i tekbir aldığında – yani namaza başlangıç tekbirinde - ellerini kaldırırken gördüm. Sonra rükû ettiğinde ellerini kaldırdı, sonra semiallahu limen hamideh dediğinde ellerini kaldırdı ve secde etti. Ellerini kulaklarının hizasında tuttu. Sonra sol ayağını yayarak oturdu ve sol elini sol dizine, sağ dirseğini sağ dizinin üzerine koydu. İşaret parmağı ile işaret etti, başparmağını orta parmağının

üzerine koyarak diğer parmaklarıyla halka yaptı. Sonra secde etti. Elleri kulakları hizasındaydı.[1]

Şuayb el-Arnaut: "İsnadı sahih, ravileri güvenilirdir" dedi. Es-Saati de isnadı ceyyid demiştir.[2]

---

1 **Sahih**. Ahmed (4/317) Taberani (22/34) Abdurrazzak (2/68 no: 2522) Hatib el-Bağdadi, el-Faslu Li'l-Vasli'l-Mudrec (1/430)
2 Fethu'r-Rabbani (3/149)

Hadisin İsnadı Hakkında Mülahazalar:

1- Bazıları Süfyan es-Sevrî'nin Asım b. Kuleyb'den muan'an rivayette bulunduğunu, es-Sevrî'nin müdellis olması sebebiyle muan'an rivayetinin hüccet olamayacağını söylemişlerdir.

Bazıları buna cevap vermek için şöyle demişlerdir: Bu rivayette geçen Süfyan, es-Sevri değil, İbn Uyeyne'dir. Zira el-Humeydi Müsnedinde; Bize Süfyan tahdis etti, dedi ki, bize Asım b. Kuleyb el-Cermi tahdis etti dedi ki, babamın şöyle dediğini işittim: Vail b. Hucr el-Hadrami dedi ki: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i gördüm..."[3] Böylece hadisi rivayet etti.

Yine eş-Şafii Müsned'inde; bize Sufyan haber verdi, o Asım b. Kuleyb'den, dedi ki: babamı şöyle derken işittim: Vail b. Hucr bana tahdis edip dedi ki:... Hadisi böylece rivayet etti.[4]

Es-Sevri, el-Humeydî'nin ve eş-Şafiî'nin şeyhlerinden değildir. Bilakis el-Humeydi'nin rivayet aldığı kimseler onuncu tabakada bulunanlardır. İbn Uyeyne de bu tabakadandır. Abdurrazzak ve muasırları ise dokuzuncu tabakadandır. Et-Tehzib'de ve diğer eserlerde zikredildiği gibi onlar es-Sevrî'den ve İbn Uyeyne'den rivayette bulunmuşlardır.[5] Ama eş-Şafii dokuzuncu tabakadan olsa da es-Sevri'den rivayette bulunmamıştır. O (es-Sevri'den değil) sadece Sufyan İbn Uyeyne'den rivayette bulunmuştur.

---

[3] Humeydi (2/392 no:885)
[4] Şafii Müsned (1/176)
[5] Tehzibu'l-Kemal (18/53)

Yine Beyhaki bunu rivayet ederek sonunda şöyle demiştir: "Aynı şekilde bunu el-Humeydi ve başkaları İbn Uyeyne'den rivayet etmişlerdir."[6]

Böylece bu rivayette geçen Süfyan; es-Sevri değil İbn Uyeyne'dir demişlerdir.

Cevap: Bu batıl bir iddiadır. Zira Abdurrazzak her iki Süfyan'dan da rivayette bulunmuştur.[7]

Lakin Abdurrazzak ve muasırları dokuzuncu tabakadandırlar. Onların üstünde sekizinci ve yedinci tabakadan – ki onlar es-Sevrî'ye yetişmiş ve ondan rivayette bulunmuşlardır – Sufyan diyerek mutlak zikretmekle rivayet ederlerse bunda kastedilen İbn Uyeyne değil, es-Sevri'dir.[8]

Daha şaşırtıcı olanı şudur ki, Abdurrazzak Musannef'inde es-Sevrî'den, o Asım b. Kuleyb'den, o da babasından, o da Vail b. Hucr'den… şeklinde rivayet etmiştir.[9] Ahmed b. Hanbel de bu hadisi Abdurrazzak'tan rivayet etmiştir.

Abdurrazzak; es-Sevrî'den rivayet ettim diyor, bunlar ise hayır o es-Sevri değil, İbn Uyeyne'dir diyorlar!

2- Ahmed'in Müsned'inde ve Abdurrazzak'ın Musannef'inde rivayet ettikleri hadis Ebu Abdullah Sufyan b. Said b. Mesruk es-Sevri el-Kufi'den rivayet edilmiştir. İbn Hacer onun hakkında şöyle demiştir: "Sika/güvenilir, hafız, fakih, abid, hüccet bir imam. Bazen tedlis yapardı. O bu hadisi muan'an olarak rivayet etmiştir. Müdellisin an'anesi hüccet değildir.

---

[6] Beyhaki (2/24)
[7] Tabakatu'l-Huffaz (1/158 no:337) Tehzibu'l-Kemal (18/56)
[8] Bkz.: Siyeru A'lami'n-Nubela (7/466)
[9] Musannef (2/68 no:2522)

Cevap: Es-Sevrî bu hadisi Asım b. Kuleyb'den işittiğini açıkça belirtmiştir. Yine Müsned'de şu lafızla rivayet edilmiştir: Bize Yahya b. Adem ve Ebu Nuaym tahdis edip dediler ki; bize Sufyan tahdis etti, dedi ki; bize Asım b. Kuleyb tahdis etti. O babasından, o da Vail b. Hucr'den rivayet ederek dedi ki:

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem secde ettiği zaman ellerini kulakları hizasına koyardı."[10]

Bu isnad, es-Sevri'den işitmeyi açıklamakta, tedlis şüphesini ortadan kaldırmaktadır. Hadis sahih olup hüccet olmaya elverişlidir. Hadis usulü, tahrici, isnad araştırması ve marifetu'r-rical ilmi hakkında biraz bilgisi olanlar bunu kolayca anlar. Allah en iyi bilendir.

3- Bazıları Abdurrazzak'ın bu rivayette el-Firyabî'ye muhalefet ettiğini iddia etmişlerdir. Zira Abdurrazzak'ın es-Sevri'den naklen zikrettiği: "Sonra secde etti" ziyadesini el-Firyabi'nin es-Sevri'den rivayetinde zikretmemiştir. el-Firyabi'nin es-Sevri'nin meclislerine devamının Abdurrazzak'tan daha fazla olduğu gerekçe gösterilmiştir. Şeyh Elbani es-Sahiha'da şöyle demiştir:

"İşaretten sonra "sonra secde etti" lafzı ile yalnızca Abdurrezzak – Sevri'den rivayet etmiştir. Sevri'nin sohbetine sürekli devam eden Muhammed b. Yusuf el-Firyabi bu secde lafzını zikretmemiştir.[11]

Bunun mutabisi Ahmed'in Müsned'inde (4/318) Abdullah b. Velid – Sufyan yoluyla rivayetidir. İbnu'l-Velid, saduktur, bazen yanılır. Onun Firyabi'ye mutabi rivayeti, mutabaata

[10] Ahmed (4/318)
[11] Taberani (22/33)

Abdurrazzak'ın rivayetinden daha tercihe şayandır. Özellikle onun (Abdurrazzak'ın) hal tercemesinde karşı çıkılan hadisler bulunduğu zikredilmiştir. Bunlardan birisi de Sevri'den rivayetidir. Bkz.: İbn Hacer: Tehzib, Zehebi: Mizan.

Abdurrazzak'ın bu ziyadeli rivayeti onun yanılgılarındandır. Bunu destekleyen hususlardan birisi, Abdulvahid b. Ziyad, Şube, Zaide b. Kudame, Bişr b. Mufaddal, Züheyr b. Muaviye, Ebu'l-Ahvas, Ebu Avane, İbn idris, Selam b. Süleyman, Süfyan b. Uyeyne ve başkaları gibi güvenilir hafızlardan bir cemaatin mahfuz rivayette Vail radıyallahu anh hadisinde bu ziyadeyi zikretmemiş olmalarıdır. Hatta daha önce geçtiği gibi onların lafızlarında işaretin teşehhüd oturuşunda olacağı açıkça zikredilmiştir."[12]

Cevap: İlk olarak muhaddislere göre "şaz" ne demektir, ikinci olarak bu hadis şaz'ın tarifine uyuyor mu? Eğer uyuyorsa işittik ve itaat ettik deriz. Aksi halde sahih hadis amel etmeye ve delil getirmeye elverişlidir. Üçüncü olarak da sika/güvenilir ravinin ziyadesi ne demektir? Bunları görelim:

a- Şaz hadis:

en-Nevevî et-Takrib'de şöyle der: "Şafii'ye ve Hicaz alimlerinden bir topluluğa göre şaz: güvenilir bir ravinin, insanların rivayet ettiklerine aykırı rivayette bulunmasıdır. İnsanların rivayet etmedikleri bir rivayette bulunması şaz değildir."[13]

El-Halîlî şöyle demiştir: "Hadis hafızlarına göre şaz: sadece bir isnadı olup güvenilir ravinin bunda muhalefet

[12] Elbani Sahiha (1247)
[13] Tedribu'r-Ravi (1/233)

etmesidir. Güvenilir olmayan ravi muhalefet ederse ona metruk denir. Güvenilir ravinin getirdiği muhalif rivayet hakkında duraklanır, o delil olmaz."[14]

El-Hakim şöyle demiştir: "Adalet ve zabt sıfatına sahip bir ravinin kendisinden daha iyi ezberi olan raviye muhalif rivayette tek kalması halinde rivayeti şazdır, reddedilir. Eğer adil ve zabtına güvenilen bir ravi, kendisinden daha güvenilir olan raviye aykırı rivayette bulunmazsa, tek kalmış olsa da rivayeti sahihtir. Eğer zabtı hususunda güvenilir bulunmamışsa ve zabit derecesinden de uzak değilse rivayeti hasendir. Şayet zabit derecesinde değilse şaz ve münkerdir, bu rivayet reddedilir. Neticede reddedilen şaz: tek kalan güvenilir ravinin, kendisinden güvenilir olana aykırı olarak rivayette bulunmasıdır.

Yani şaz: güvenilir veya makbul bir ravinin kendisinden daha güvenilir veya daha öncelikli olan bir raviye aykırı rivayette bulunup tek kalmasıdır. Hatib el-Bağdadi bu tarif hakkında neredeyse icma zikreder.[15]

b- Bu hadis hakkında şaz denilmesi doğru mudur?

Bilmek gerekir ki el-Firyabi'nin ve Abdurrazzak'ın rivayetleri arasında bir fark vardır. Firyabi'nin rivayetinde zikredilen 'parmakla işaret' ya teşehhüd oturuşu hakkında olup iki secde arasındaki oturuşta bu işaret zikredilmemiştir, ya da iki secde arasındaki oturuş hakkında olup kapalı şekilde gelmiştir:

"Bize Sufyan, Asım b. Kuleyb'den, o babasından, o da Vail b. Hucr radıyallahu anh'den rivayet etti, dedi ki:

---

[14] İbn Salah Mukaddime (s.44)
[15] Bkz.: Baisu'l-Hasis (s.8)

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'i gördüm. Sağ elini sol eli üzerine koymuştu. Oturduğu zaman sol ayağını yaydı. Dirseklerini uyluklarına koydu ve işaret parmağıyla işaret etti."[16]

Abdurrazzak'ın rivayeti ise bunun iki secde arasında oturuşta olduğunu açıkça belirtmektedir. Nitekim hadisin metnini yukarıda zikretmiştik.

Her iki durumda da Abdurrazzak'ın bir muhalefeti yoktur. Abzurrazzak'ın rivayeti başka bir durumu, Firyabi'nin rivayeti başka bir durumu zikretmiyor. Her ikisi de aynı durumu anlatırken Firyabi eksik, Abdurrazzak tam rivayet etmiştir.

El-Mizzi der ki: "Ebu Bekr b. Ebi Hayseme dedi ki: Yahya b. Main'den işittim, ona es-Sevri'nin ashabı sorulduğunda şöyle dedi: "Abdurrazzak, el-Firyabi, Ubeydullah b. Musa, Ebu Ahmed ez-Zubeyri, Ebu Asım, Kabisa ve bunların tabakasında bulunanların hepsinin Süfyan'dan rivayetleri birbirlerine yakın mertebededir. Onlar Yahya b. Said, Abdurrahman b. Mehdi, Vekî, İbnu'l-Mubarek ve Ebu Nuaym'dan aşağıdadırlar."[17]

El-Firyabi'nin derecesi Abdurrazzak'ın derecesine yakındır. Lakin Firyabi, es-Sevri'den rivayet hususunda Abdurrazzak'tan önceliklidir. Nitekim İbn Hacer şöyle demiştir: "Sika, fazilet sahibi. Denildi ki: Süfyan'dan rivayette bazı hatalar yapmıştır. Bunubla beraber o (Firyabi) Abdurrazzak'tan önceliklidir."[18]

Lakin bu öncelik, bazılarının iddia ettikleri gibi Abdurrazzak'ın rivayetinin, Firyabi'nin rivayeti karşısında şaz olmasını gerektirmez. Zira Firyabi, her ne kadar

---

[16] Taberani (22/33)
[17] Tehzibu'l-Kemal (18/56)
[18] Takribu't-Tehzib (1/515 no:6415)

Abdurrazzak'tan öncelikli olsa da, - bu öncelik her açıdan değildir – ve Süfyan'ın meclisine daha çok devam etmiş bulunsa da Firyabi Süfyan'dan bazı rivayetlerinde hata etmiştir. Bu hadiste de hata etmiş olması ihtimal dâhilindedir. Firyabi'nin zikretmediği bu ziyadeyi Abdurrazzak zikretmiştir. Zira Abdurrazzak ömrünün sonlarında kör olmuş ve hafızasında değişme olmuştur. Ancak bundan öncesinde ezberi Firyabi'den daha kuvvetli idi. Malumdur ki Ahmed b. Hanbel'in Abdurrazzak'tan rivayeti onda bu problemlerin ortaya çıkmasından önce, hicri 200 yılının tamamlanmasından önce olmuştur.[19]

Böylece bu hadis hakkında 'şaz' denmesinin uygun olmadığı anlaşılmış oldu. Allah en iyi bilendir.[20]

"sonra secde etti" kelimesi, sika ve hafız bir ravinin ziyadesi olup makbuldür. Sika ravilere veya kendisinden daha güvenilir olan bir raviye muhalefet söz konusu değildir.

Üstad Hafız Abdulmennan en-Nurfurî hafazahullah şöyle der:

ما خالف عبد الرزاق أحدا لأنه روى كلمة ثم سجد و لم يروها آخرون فلا شذوذ وإنما كان الشذوذ لو كان عاصما روى ثم سجد وروى الآخرون كلمة ثم لم يسجد أو ما يفيد مفادها مما يخالف وينافي " ثم سجد وإن كنت تريد أن تندرء الشبهة التي وقع

[19] Suyuti Tabakatu'l-Huffaz (1/158, 159 no:337)
[20] Bkz.: Ebu Abdurrahman Muhammed Refik b. Tahir, Cilau'l-Ayneyn (s.6)

في نفسك فعليك أن تدرس بحث الألباني في حديث هزيل عن المغيرة بن شعبة في المسح على الجوربين وإذا أمعنت فيما كتب الألباني هنالك ظهر لك ظهور الشمس رابعة النهار أن الحكم ههنا بأن ثم سجد شاذ أو وهم ليس مبنيا على الأصول والقواعد المتقنة الصحيحة عند أهل العلم والمعرفة بالحديث. انتهى كلام النور فوري حفظه الله

“Abdurrazzak, kimseye muhalefet etmiş değildir. Zira o “sonra secde etti” kelimesini rivayet ederken başkalarının rivayet etmediği şeyi rivayet etmiştir. Şazlık yoktur. Şaz ancak şöyle olurdu: şayet Asım, “sonra secde” derken, diğerleri “sonra secde etmedi” veya “sonra secde etti” lafzına aykırı başka bir lafızla rivayet etselerdi şaz olurdu. Eğer nefsinde meydana gelen şüpheyi gidermek istiyorsan, el-Elbani’nin Huzeyl’in Mugire b. Şube’den, çoraplar üzerine mesh hadisi hakkındaki araştırmasını incele. El-Elbani’nin yazdıklarından kesin olarak kanaat edeceksin ki, buradaki “sonra secde etti” lafzına şaz veya yanılgı olduğuna hükmetmenin ilim ve marifet ehlinin katında sahih olan usule ve sağlam kaidelere dayanmadığı güneş gibi ortadadır.”

Nitekim Şeyh İbn Useymin rahimehullah Fetava’sında[21] şöyle demiştir: “Bazıları Vail b. Hucr hadisinin şaz olduğunu iddia etmişlerdir. Bu doğru değildir. Zira Hadis âlimlerine göre şaz: güvenilir bir ravinin kendisinden daha güvenilir olan bir raviye muhalif rivayette bulunmasıdır. Peki, Vail hadisinde

---

[21] (13/143)

muhalefet nerede? Zira Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'den, iki secde arasında sağ elini yaydığı varid olmamıştır. Böylece Vail radıyallahu anh hadisi şahid olmaktadır. Bu yüzden İbn Kayyım rahimehullah, iki secde arasında da sağ elin teşehhüddeki gibi olacağı görüşündedir.[22]"

Halid b. İbrahim es-Sak'abî de el-Kavlu'r-Racih'te şöyle demiştir: "İki secde arasındaki oturuşta eller teşehhüdde olduğu gibi dizlerin üzerine parmaklar açık vaziyette konur. Küçük parmak, yüzük parmağı ve orta parmak başparmak ile tutularak halka yapılır ve Allah Teâla zikredilirken işaret parmağı ile işaret edilir."[23]

Şeyh Halid Sa'dûn, Mecmau'l-Furateyn adlı risalesinde ve Şeyh Ebu Abdirrahman Tahir, Cilau'l-Ayneyn adlı risalesinde bu hadise şaz diyenlere tatmin edici cevaplar vermiştir.

Şazlık iddiası, cem'den (hadislerin arasını bulmaktan) aciz kalanların sığınağı haline gelmiştir. Usulde kararlaştırıldığı gibi; rivayetlerin arasını bulma imkânı varken şazlık iddiası kabul edilmez. Şeyh el-Ebani'den önce hiç kimse bu hadise şaz dememiştir. Önce Şeyh Elbani, sonra Şeyh Bin Baz bu hadise şaz demekle usulde apaçık bir hata yapmış, Şeyh Bekr Ebu Zeyd ve Şeyh Ebu Said Yarbuzi gibi başkaları da bu hataya tabi olmuşlardır.

Bu hadise şaz diyenlerin, iki secde arasındaki oturuşta sağ elin şekli hakkında bir tane olsun rivayet getirmelerini istiyoruz ki, bu temelsiz iddialarına haklılık payı verelim?! İki secde arasındaki oturuşu tarif eden başka bir rivayet yoktur ki, neye göre şaz diyorlar? Yoksa bu hadisi bilmeyen veyahut

---

22 Zadul Mead (1/238- Arnavut kardeşlerin tahkiki)
23 Halid b. İbrahim es-Sak'abi Kavlu'r-Racih Maa'd-Delil (2/93-96)

herhangi bir sebeple bu hadisle amel etmeyen binlerce insanın uygulamasına aykırı olduğu için mi şaz deniliyor? Subhanallah!!

c- Güvenilir Ravinin Ziyadesinin Hükmü

Hafız, güvenilir imamlardan biri olan, meşhur Musannef sahibi Abdurrazzak'ın ömrünün sonunda hafızasının değiştiğini ve kör olduğunu zikretmiştir. Fakat ondan yapılan ve başkası tarafından zikredilmeyen ziyadeli nakil sıhhatli zamanında iken olmuştur. Bu ziyadenin hükmünü öğrenmemiz gerekir:

İbn Cema'a şöyle der: "Güvenilir ravinin ziyadesi üç kısımdır:

Birincisi: Güvenilir ravilere aykırı olarak rivayet edilendir ki daha önce şaz hadis hakkında açıklandığı gibi bu reddedilir.

İkincisi: Güvenilir râvi, rivayet ettiği haberle başkalarının rivayetine hiçbir surette muhalif düşmez; bu durumda her hadîs, hepsi güvenilir olan râvilerin, rivayetiyle tek kaldıkları hadîs gibidir ve makbuldür. Hattâ el-Hatîb, böyle bir hadîsin kabulü hakkında ulemânın ittifakı bulunduğu görüşündedir.

Üçüncüsü: Hadisin metninde, aynı hadisi rivayet eden diğer ravilerin zikretmediği ziyadeyi rivayet etmek.

Birçok imam bununla (üçüncü türden sikanın ziyadesiyle) delil getirmişlerdir. El-Hatîb, fıkıh ve hadîs ashabının, sika olan bir râvinin, rivayetinde tek kalması halinde ziyadesinin makbul olduğu görüşünde olduklarına işaret ederek şöyle der: "Hadîs ehli ve fukahâ, kendisine şer'î bir hükmün taalluk ettiği, yahutta herhangi bir hüküm yönünden bir noksanlığa sebep olacak ziyade arasında herhangi bir ayırım yapmadıkları gibi, sabit bir hükmün değişmesine yol açacak ziyade ile, buna yol

açmayacak ziyade arasında da ayırım yapmamışlardır. Hattâ haberin râvisi, bir rivayetinde bu ziyadeyi yapmasa da, başka bir rivayetinde yapmış olsa, yahut onu başkası rivayet etse de kendisi rivayet etmemiş olsa bile, yine bir ayırıma lüzum görmemişlerdir.[24]

Sonuç olarak Abdurrazzak'ın: "Sonra secde etti" şeklindeki ziyadeli rivayeti, hafız ve güvenilir bir ravinin ziyadeli rivayeti olup muhaddisler indinde makbuldür. Es-Sevrî bunu Asım b. Kuleyb'den rivayet etmiştir. Bu konuda getirilen şüpheler reddedilmiştir. Hadis sahih ve sabit olup amel etmeye ve delil getirmeye elverişlidir.

Aşağıdaki hadislerde namazda yer alan bütün oturuşları kapsayan umumi ifadelerle gelmiştir:

---

[24] El-Kifâye, s. 424-425 el-Menhelu'r-Revi (1/58)

2- Vail b. Hucr Radıyallahu anh'den İkinci Rivayet

Bezzar ve Taberani'nin; Muhammed b. Hucr b. Abdilcebbar – Said b. Abdilcebbar b. Vail – Abdulcebbar b. Vail b. Hucr – Annesi – Vail b. Hucr radıyallahu anh yoluyla naklettikleri Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in abdest ve namazının ayrıntılı olarak tarif edildiği rivayetlerinde, namazla ilgili kısımda şöyle geçmektedir:

... ، ثُمَّ نهض إلى المسجد فدخل في المحراب – يعني– موضع المحراب فصف الناس خلفه ، وعَن يمينه ، وعَن يساره ، ثُمَّ رفع يديه حتى حاذتا بشحمة أذنيه ، ثُمَّ وضع يمينه على يساره عند صدره ، ثُمَّ افتتح القراءة فجهر بالحمد ، ثُمَّ فرغ من سورة الحمد ، ثُمَّ قال : آمين حتى سمع من خلفه ، ثُمَّ قرأ سورة أخرى ، ثُمَّ رفع يديه بالتكبير حتى حاذتا بشحمة أذنيه ، ثُمَّ ركع فجعل يديه على ركبتيه وفرج بين أصابعه وأمهل في الركوع حتى اعتدل وصار صلبه لو وضع عليه قدح من الماء ما انكفأ ، ثُمَّ رفع رأسه صَلَّى اللهُ عَلَيه وَسَلَّم بخشوع ، وَقال : سمع الله لمن حمده ، ثُمَّ رفع يديه حتى حاذتا بشحمة أذنيه ، ثُمَّ انحط للسجود بالتكبير فرفع يديه إلى أن حاذتا بشحمة أذنيه ، ثُمَّ أثبت جبهته في الأرض حتى إني أرى أنفه في الرمل وقوس بذراعيه ورأسه وبسط فخذه اليسار ونصب اليمين كما أثبت أصابع رجليه و لم يمهل بالسجود ورفع رأسه فرفع يديه بالتكبير إلى أن حاذتا بشحمة أذنيه وجلس جلسة خفيفة فوضع كفه

اليمين على ركبته وبعض فخذه وحلق بأصبعه ، ثُمَّ انحط ساجدا بمثل ذلك ، ثُمَّ رفع رأسه بالتكبير بيديه إلى أن حاذتا بشحمة أذنيه وإلى أن اعتدل في قيامه ورجع كل عظم إلى موضعه ، ثُمَّ صلى أربع ركعات يفعل فيهن ما يفعل في هذه ، ثُمَّ جلس جلسة في التشهد مثل ذلك ، ثُمَّ سلم على يمينه حتى يرى بياض خده الأيسر وسلم عن يساره حتى يرى بياض خده الأيمن.

Vail b. Hucr radıyallahu anh dedi ki: "…Sonra kalkıp mescide gitti. Mihraba geçti. İnsanları arkasında, sağında ve solunda safa geçirdi. Sonra ellerini kulak memeleri hizasında kaldırdı. Sonra sağ elini sol eli üzerine göğsü hizasında koydu. Sonra kıraate başlayarak açıktan hamd (Fatiha) suresini okudu. Hamd suresini bitirince arkasındakilerin duyacağı şekilde amin dedi. Sonra başka bir sure okudu. Sonra ellerini kulak memeleri hizasında kaldırarak tekbir aldı. Sonra rükuya gitti. Ellerini parmak aralarını açık tutarak diz kapaklarına koydu. İyice düz hale gelinceye kadar rükuda kaldı. Sırtı o kadar düz oldu ki, üzerine bir bardak su konsaydı dökülmezdi. Sonra başını vakarla kaldırarak "semiallahu limen hamideh" dedi. Ellerini kulak memeleri hizasında kaldırdı. Sonra tekbirle birlikte secdeye giderken ellerini kulak memeleri hizasında kaldırdı. Sonra alnını iyice yere yerleştirdi. Hatta burnunu kum içinde görebiliyordum. Kollarını yay şekline getirerek başını iki eli arasına aldı. Sol dizini yayarak ayak parmaklarını yere dayayıp sağ ayağını dikti. Secdede çok beklemedi. Başını kaldırdı. Ellerini kulak memeleri hizasında kaldırarak tekbir aldı. Sonra kısa bir süre oturdu. Sağ avucunu sağ diz kapağı ve dizinin bir kısmı üzerine koydu. Parmağıyla halka yaptı. Sonra aynı şekilde secdeye gitti. Sonra ellerini kulak

memeleri hizasında kaldırarak tekbir aldı ve ayağa kalkarak iyice doğruldu. Her bir aza yerine oturdu. Sonra dört rekat namaz kıldı, hepsinde de bunda yaptıklarını tekrarladı. Sonra aynı şekilde bir miktar teşehhüd için oturdu. Sonra sol yanağının beyazlığı görünecek şekilde sağına, sonra da sağ yanağının beyazlığı görünecek şekilde soluna selam verdi."[25]

[25] **Sahih ligayrihi**. Bezzar, (10/355 no: 4488); Taberani (22/49) İsnadında Muhammed b. Hucr ve Said b. Abdilcebbar hakkında müfesser olmayan cerh varid olmuştur. Rivayet şahit getirmeye elverişlidir.

3- Vail b. Hucr Radıyallahu anh'den Üçüncü Rivayet:

Vail b. Hucr radıyallahu anh'den:

عن وائل بن حجر قال (قلت لأنظرن إلى صلاة رسول الله صلى الله عليه وسلم كيف يصلي قال فقام رسول الله صلى الله عليه وسلم فاستقبل القبلة فكبر ورفع يديه حتى حاذتا أذنيه ثم أخذ شماله بيمينه فلما أراد أن يركع رفعهما مثل ذلك فلما سجد وضع رأسه بذلك المترل من يديه ثم جلس فافترش رجله اليسرى ووضع يده اليسرى على فخذه اليسرى وحد مرفقه الأيمن على فخذه اليمنى وقبض ثنتين وحلق حلقة ورأيته يقول هكذا وحلق بشر الإبهام والوسطى وأشار بالسبابة)

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in nasıl namaz kıldığına baktım. Kıbleye döndü, tekbir aldı, ellerini kulaklarına kadar kaldırdı. Sonra sol elini sağıyla tuttu. Rükû etmek istediğinde aynı şekilde ellerini kaldırdı. Secde ettiğinde başını ellerini koyduğu yere koydu. Sonra sol ayağını yayarak oturdu. Sol elini dol dizine koydu. Sağ dirseğini sağ dizine koydu. İki parmağını yumarak halka yaptı. Onun böyle dua ettiğini ve

başparmağı ile orta parmağını halka yaparak işaret parmağıyla işaret ettiğini gördüm."[26]

Bu rivayette görüldüğü gibi Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in namazını nasıl kıldığını öğrenmek için özellikle seyreden Vail radıyallahu anh, umumi bir ifadeyle namazda oturuş şeklini anlatmıştır. Metnin zahirinde anlaşılan bu oturuşun iki secde arasındaki oturuşu tarif ettiğidir. Çünkü ilk rekati anlatırken parmağıyla işaret etmesinden bahsetmiştir.

Sahabenin bu tertip üzere anlattığı durum açık bir delildir. Zira sahabe, söylediği sözün delalet ettiği anlamı bilir ve ümmetin karışıklığa düşmesine sebep olacak şeyler söylemez.

---

[26] **Sahih**. Nesai (1265); Hatib, el-Fasl (1/435) Ahmed (4/316, 318); Beyhaki (2/131); İbn Carud, el-Munteka (208); Tayalisi (1020) Taberani (22/38); Ebu Davud (726, 957); Darimi (1357); İbn Huzeyme, Sahih (713); İbn Hibban, Sahih (5/172); Humeydi (855) Elbani sahih demiştir.

4 - Vail b. Hucr radıyallahu anh'den Dördüncü Rivayet

Vail b. Hucr radıyallahu anh şöyle rivayet etmiştir:

رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ كَبَّرَ رَفَعَ يَدَيْهِ حِذَاءَ أُذُنَيْهِ, ثُمَّ حِينَ رَكَعَ, ثُمَّ حِينَ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَفَعَ يَدَيْهِ, وَرَأَيْتُهُ مُمْسِكًا يَمِينَهُ عَلَى شِمَالِهِ فِي الصَّلَاةِ, فَلَمَّا جَلَسَ حَلَّقَ بِالْوُسْطَى وَالْإِبْهَامِ وَأَشَارَ بِالسَّبَّابَةِ, وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُمْنَى وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُسْرَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُسْرَى

"Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'i tekbir aldığında ve rüku ettiğinde ellerini kulaklarına kadar kaldırdığını gördüm. Sonra semiallahu limen hamideh dedi ve ellerini kaldırdı. Namazda sağ eliyle sol elini tuttuğunu gördüm. Oturduğu zaman orta parmağı ile baş parmağını halka yapıp işaret parmağıyla işaret etti. Sağ elini sağ dizine, sol elini sol dizine koydu."[27]

Bu rivayette de ilk rekat anlatılırken oturuşta parmak işaretinin yapıldığı zikredilmiştir. Şüphesiz bu iki secde arasındaki oturuştur.

Ayrıca bu hadiste rükudan sonraki kıyamda da ellerin bağlanması zikredilerek, namazın bütün kıyamlarında ellerin bağlanacağına delil olmuştur.

---

[27] **Sahih**. Ahmed (4/318); Şuayb el-Arnaut "isnadı kuvvetli" dedi.

5- Vail b. Hucr radıyallahu anh'den Beşinci Rivayet

Vail b. Hucr radıyallahu anh'den şöyle dediği rivayet edilmiştir:

عن وائل بن حجر قال * رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا افتتح الصلاة رفع يديه حتى يحاذي أذنيه وإذا أراد أن يركع وبعدما يرفع من الركوع وإذا جلس اضطجع رجله اليسرى ونصب اليمنى ووضع يده اليسرى على فخذه اليسرى ويده اليمنى على فخذه اليمنى وعقد ثنتين وحلق حلقة وأشار هكذا بالسبابة

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i namaza başladığında kulaklarına kadar ellerini kaldırırken gördüm. Rüku etmek istediğinde ve rükudan kalktıktan sonra da ellerini kaldırdı. Oturduğu zaman sol ayağını yatırdı ve sağ ayağını dikti. Sol elini sol dizine, sağ elini sağ dizine koydu ve iki parmağını yumarak halka yaptı, şu şekilde işaret parmağıyla işaret etti."[28]

---

[28] **Sahih**. Taberani (22/37) Humeydi (no:885)

6- Vail b. Hucr radıyallahu anh'den Altıncı Rivayet

Ahmed b. Hanbel: Abdussamed – Zaide b. Kudame – Asım b. Kuleyb - babası - Vail b. Hucr el-Hadrami radıyallahu anh isnadıyla rivayet ediyor: Vail radıyallahu anh şöyle demiştir:

قُلْتُ: لَأَنْظُرَنَّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ يُصَلِّي, قَالَ: فَنَظَرْتُ إِلَيْهِ قَامَ فَكَبَّرَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى حَاذَتَا أُذُنَيْهِ, ثُمَّ وَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى ظَهْرِ كَفِّهِ الْيُسْرَى وَالرُّسْغِ وَالسَّاعِدِ, ثُمَّ قَالَ لَمَّا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ رَفَعَ يَدَيْهِ مِثْلَهَا, وَوَضَعَ يَدَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ, ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَرَفَعَ يَدَيْهِ مِثْلَهَا, ثُمَّ سَجَدَ فَجَعَلَ كَفَّيْهِ بِحِذَاءِ أُذُنَيْهِ, ثُمَّ قَعَدَ فَافْتَرَشَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى, فَوَضَعَ كَفَّهُ الْيُسْرَى عَلَى فَخِذِهِ وَرُكْبَتِهِ الْيُسْرَى, وَجَعَلَ حَدَّ مِرْفَقِهِ الْأَيْمَنِ عَلَى فَخِذِهِ الْيُمْنَى, ثُمَّ قَبَضَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ فَحَلَّقَ حَلْقَةً, ثُمَّ رَفَعَ إِصْبَعَهُ فَرَأَيْتُهُ يُحَرِّكُهَا يَدْعُو بِهَا, ثُمَّ جِئْتُ بَعْدَ ذَلِكَ فِي زَمَانٍ فِيهِ بَرْدٌ فَرَأَيْتُ النَّاسَ عَلَيْهِمْ الثِّيَابُ تُحَرَّكُ أَيْدِيهِمْ مِنْ تَحْتِ الثِّيَابِ مِنْ الْبَرْدِ

"Rasûlüllâh ﷺ'in nasıl namaz kıldığını görmek istedim. Ve (şöyle yaptığını) gördüm: Namaza kalktı ve tekbir alarak ellerini kulaklarına kadar kaldırdı. Zonra sağ elini sol dirseği üzerine koydu. Rüku etmek istediğinde ellerini aynı şekilde kaldırdı. Ellerini dizlerinin üzerine koydu. Sonra rükudan kalktı ve ellerini

aynı şekilde kaldırdı. Sonra secde etti. Ellerini kulakları hizasına koydu. Sonra oturdu ve sol ayağını yaydı. Sol elini sol dizine, diz kapağının üzerine koydu. Sağ elinin dirseğini sağ dizine koydu. Sonra parmaklarını yumarak halka yaptı. Sonra parmağını kaldırdı ve O'nun parmağını hareket ettirerek onunla dua ettiğini gördüm. Sonra, soğuk bir zamanda geldim. İnsanların üzerinde (kışlık) elbiseleri vardı. Ellerini kışlık elbiselerinin altından hareket ettiriyorlardı.'[29]

Yine bu rivayette de görüldüğü gibi Vail b. Hucr radıyallahu anh birinci rekati anlatırken oturuşta parmak işaretini anlatmış, bu bu işaretin hareket ettirmek şeklinde olduğunu tasrih etmiştir. Şüphesiz bu iki secde arasındaki oturuşun vasfıdır.

[29] **Sahih**. Ahmed, (4/318); İbn Hibban (5/170); İbn Cârud, (208); Nesâ'î, (889, 1268); Ebu Davud (727); İbn Huzeyme, (714); İbn Cârud, (208); Darimi (1357) ve Beyhakî (2/131) Elbani, İrva'da (2/68-69) sahih dedi.

7- İbn Ömer radıyallahu anhuma Hadisi:

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan:

عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِىَّ -صلى الله عليه وسلم- كَانَ إِذَا جَلَسَ فِى الصَّلاَةِ وَضَعَ يَدَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ وَرَفَعَ إِصْبَعَهُ الْيُمْنَى الَّتِى تَلِى الإِبْهَامَ فَدَعَا بِهَا وَيَدَهُ الْيُسْرَى عَلَى رُكْبَتِهِ الْيُسْرَى بَاسِطُهَا عَلَيْهَا

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem namazda oturduğunda ellerini dizlerinin üzerine koyar, sağ elinin parmağını kaldırarak dua ederdi. Sol elini de sol dizi üzerine koyarak yayardı."[30]

Bu hadisteki "kane iza celese fi's-salat: namazda oturduğu zaman" lafzı, tekrarı ifade eder. Böylece namazdaki her oturuşu kapsar.

Diğer rivayette "Teşehhütte oturduğu zaman" denilmesine gelince, İbn Useymin buna da Fetava'l-Erkani'l-İslam adlı kitabında şöyle cevap vermiştir:

"Birincisi genel, ikincisi özeldir. Özelin genele uygun bir hükümle zikredilmesi tahsisi gerektirmez diye bir kaide vardır. Mesela bir adam diğerine: İlim talebelerine ikramda bulun, der. Ve ona bir de: Muhammed'e ikramda bulun, der. Muhammed de bir ilim talebesidir. Bu, diğer ilim talebelerine ikramda bulunmamayı gerektirmez. Usul âlimleri bunu bir ilke olarak kabul etmişlerdir. Şeyh eş-Şankiti Advau'l-Beyan adlı tefsirinde

---

[30] **Sahih**. Müslim (580) Malik (76) Ahmed (2/147) Beyhaki (2/130) Bezzar (5755)

bunu anlatmıştır. Eğer: İlim talebelerine ikramda bulun, dese, sonra da: Derste uyuyanlara ikramda bulunma, dese, işte bu tahsisi gerektirir. Çünkü onu genel hükme muhalif bir hükümle zikretti."[31]

[31] İbn Useymin Fetava Erkani'l-İslam (no: 252)

8- Yine İbn Ömer radıyallahu anhuma Hadisi:

Ali b. Abdirrahman el-Meavi şöyle demiştir:

عَنْ عَلِىِّ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُعَاوِىِّ قَالَ : رَآنِى ابْنُ عُمَرَ وَأَنَا أَعْبَثُ بِالْحَصَى ، فَلَمَّا انْصَرَفَ نَهَانِى وَقَالَ : اصْنَعْ كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَصْنَعُ. قُلْتُ : وَكَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَصْنَعُ؟ قَالَ : كَانَ إِذَا جَلَسَ فِى الصَّلاَةِ وَضَعَ كَفَّهُ الْيُمْنَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُمْنَى وَقَبَضَ أَصَابِعَهُ كُلَّهَا ، وَأَشَارَ بِإِصْبُعِهِ الَّتِى تَلِى الإِبْهَامَ وَوَضَعَ كَفَّهُ الْيُسْرَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُسْرَى

Abdullah b. Umer radıyallahu anhuma beni namazda taşlarla oynarken gördü. Namazı bitirince beni bundan yasakladı ve şöyle dedi:

“Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in yaptığı gibi yap.” Ben:

“Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem nasıl yapardı?” dedim. Dedi ki:

“Namazda oturduğu zaman sağ elini sağ dizine koyar, parmaklarını yumar, başparmağından sonra gelen parmağıyla işaret eder ve sol elini de sol dizine koyardı.”[32]

* Bu hadiste “iza celese fi’s-salat:namazda oturduğu zaman” ifadesi geneldir, namazdaki bütün oturuşları kapsar.

[32] **Sahih.** Muslim (580) Malik (198) Ahmed (2/65) Ebu Davud (989) Nesai (2/236) İbn Huzeyme (712) İbn Hibban (1942) Beyhaki (2/130)

9- İbnu'z-Zubeyr radıyallahu anhuma Hadisi:

Abdullah b. Zübeyr radıyallahu anhuma dedi ki:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- إِذَا قَعَدَ يَدْعُو وَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُمْنَى ، وَيَدَهُ الْيُسْرَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُسْرَى ، وَأَشَارَ بِإِصْبُعِهِ السَّبَّابَةِ ، وَوَضَعَ إِبْهَامَهُ عَلَى إِصْبَعِهِ الْوُسْطَى وَيُلْقِمُ كَفَّهُ الْيُسْرَى رُكْبَتَهُ .

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem (namazda) oturduğu zaman dua eder ve sağ elini sağ dizine, sol elini de sol dizine koyardı. İşaret parmağıyla işaret ederdi. Başparmağını orta parmağı üzerine koyar, sol eliyle de sol dizini kavrardı."[33]

* Bu hadiste "iza kaade:oturduğu zaman" ifadesi geneldir, namazdaki bütün oturuşları kapsar.

---

[33] **Sahih**. Müslim (579) Beyhaki (2/131)

10- Numeyr el-Huzâî Radıyallahu anh Hadisi

Malik b. Numeyr el-Huzai, babasından rivayet ediyor:

رأيت رسول الله صلى الله عليه و سلم واضعا يده اليمنى على فخذه اليمنى في الصلاة يشير بأصبعه

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in namazda sağ elini sağ dizi üzerine koymuş, parmağıyla işaret ederken gördüm."[34]

* Burada da rivayet namazdaki bütün oturuşları kapsayan genel bir ifade ile gelmiştir.

[34] **Sahih ligayrihi**. Ahmed (3/471) Şuayb el-Arnaut: sahih ligayrihi demiştir. İbn Ebi Şeybe (6/86); Ebu Davud (991); Nesai el-Mucteba (3/38); Sunenu'l-Kubra (1/376 no:1194); İbn Mace (911); İbn Huzeyme (715) İbn Ebi Asım, el-Ahad (2329)

11- Abdurrahman b. Ebza radıyallahu anh Hadisi

Said b. Abdirrahman b. Ebza, babasından:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِذَا جَلَسَ فِى الصَّلاَةِ فَدَعَا، وَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى فَخِذِهِ، ثُمَّ كَانَ يُشِيرُ بِأُصْبُعِهِ إِذَا دَعَا.

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem namazda oturduğu zaman sağ elini dizine koyarak dua eder ve parmağıyla işaret ederdi."[35]

Bu hadiste umumi bir ifadeyle "namazda oturduğu zaman" denilerek parmak işareti zikredilmiştir.

---

35 **Sahih**. Ahmed (3/407) İbn Ebi Şeybe (2/368); Buhari, Tarih (3/296); Elbani es-Sahiha (3181)

12- Ebu Katade el-Ensari Radıyallahu anh Hadisi

Ebu Katade radıyallahu anh dedi ki:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا جَلَسَ فِي الصَّلَاةِ وَضَعَ يَمِينَهُ عَلَى فَخِذِهِ الْيُمْنَى, وَأَشَارَ بِإِصْبَعِهِ

“Nebî sallallahu aleyhi ve sellem namazda oturduğu zaman sağ elini sağ dizine koyar ve parmağıyla işaret ederdi.”[36]

* Bu hadiste “iza celese fi’s-salat:namazda oturduğu zaman” ifadesi geneldir, namazdaki bütün oturuşları kapsar.

[36] **Sahih**. Ahmed (5/297) Şuayb el-Arnaut: Buhari ve Muslim’in şartına göre sahih demiştir.

Âlimlerin Bu Hadisler Hakkındaki Fehmi

1- İbn Huzeyme Rahimehullah

İbn Huzeyme sahihinde:

(بابٌ: بسطِ يَدِ اليُسرى عند وضعها على الركبة اليُسرى في الصلاة)

“Namazda sol elin sol diz üzerine konulduğunda yayılması babı” başlığını koymuştur.

Bu başlık ve zikrettiği hadis, namazdaki bütün oturuşlar hakkında geneldir. Zira İbn Huzeyme, sol elin şeklinin ancak yayılması olduğunu anlamıştır. Bu anlayış, sağ elin şeklinin de ancak işaret etmek olduğunu gerektirir. Çünkü bütün oturuşlarda sol elin yayılması hakkındaki umumi delil, aynı zamanda sağ elin işaretine de delildir. Böylece bütün oturuşlarda sağ elin işaret etmesi gerekir.

2- İmam Nesâî Rahimehullah

İmam Nesâî, el-Muctebâ’da (1269):

(باب: بسط اليُسرى على الركبة)

“Sol elin diz üzerinde yayılması” başlığını vermiş ve bu başlığın altında İbn Ömer radıyallahu anhuma’nın rivayetini zikretmiştir.

Bu da İbn Huzeyme'nin başlığı hakkında söylediğim gibi, sağ elin bütün oturuşlarda işaret pozisyonunda olmasını gerektiren bir delildir.

Şüphe yok ki bu imamlar, hadislerdeki umumi ifadeleri olduğu gibi delil almışlar ve teşehhüdle kayıtlamamışlardır. Bilakis secdeler arasındaki oturuş hakkında da delil getirmişlerdir. O halde neden sağ el hakkındaki umumi ifade delil alınmasın? Sol el hakkındaki umumi ifade daha mı önceliklidir? Çünkü işaretin dayanağı duadır. Sol elin yayılmasının ise herhangi bir illeti yoktur!

3- İmam Beyhakî Rahimehullah

Beyhakî, Sunenu'l-Kubrâ'da (262)

(باب: كيف يضع يديه على فَخِذيه والإشارة بالمُسَبِّحة)

"Ellerini dizi üzerine koyma ve işaret parmağıyla işaret şekli babı" başlığını koymuş ve bunun altında Muslim'in de Sahih'inde rivayet ettiği, daha önce bu risalemde zikrettiğim; Nafi ile Ali el-Meavî'nin İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan rivayet ettikleri hadisin umumi ifadesini delil getirmiştir. Bunu iyi düşün!

4- İmam Darekutnî Rahimehullah

Dârekutnî, Sünen'inde

(باب: صفة الجلوس للتشهد وبين السجدتين)

“Teşehhüd ve iki secde arasında oturuş şekli babı” başlığını vermiş ve altında İbn Ömer radıyallahu anhuma’nın: “Sol ayağı yayıp sağ ayağı dikmek sünnettir”[37] sözünün rivayet yollarını zikretmiştir.

Darekutni, teşehhüd ile iki secde arasındaki oturuş arasında ayrım yapmamıştır. Böylece birisi hakkında gelen vasıf, her ikisini kapsamıştır.

Hatta İbn Ömer radıyallahu anhumanın oturuşlarda ayakların durumu hakkında umumi ifadesini nakletmiştir ki, bu oturuşlarda ellerin durumu hakkındaki umumi ifadeler de aynı şekilde delildir. Ayaklar hakkında umumi ifadeyi delil alıp, eller hakkında olanı reddetmek olacak iş midir?

5- İmam Tahavî Rahimehullah

Ebu Cafer et-Tahavî, Şerhu Meani’l-Asar’da[38] şöyle der:

فلمَّا كان المُتَّصِلُ عن أبي حُميدٍ موافِقاً لِمَا روى وائلٌ ثبت القولُ بذلك و لم يَجُزْ خِلافُهُ مع ما شدَّهُ من طريق النَّظر وذلك أنَّا رأينا القُعودَ الأوَّلَ في الصلاة وفيما بين السجدتين في كل ركعةٍ: هو أنْ يفترش اليُسرى فيقعدَ عليها

“Ebu Humeyd’den muttasıl senedle gelen rivayet, Vail’in naklettiği rivayete uygun olduğuna göre, o halde bu doğrultuda görüş sabit olur ve ona muhalif görüşleri kabul etmek caiz

---

[37] Buhari (827)
[38] Şerhu Meani’l-Asar (1/160)

olmaz. Bununla birlikte düşünme yoluyla varılan sonuç da bunu destekler. Şöyle ki: bizler namazdaki birinci oturuş ile her rekatte iki secde arasındaki oturuşların sol ayağı yatırıp üzerine oturmak şeklinde olduğunu gördük."

O halde bunların arasında eşitliği gerektiren hadisler varken ayrım yapmanın manası nedir?

6- İbn Kayyım el-Cevziyye Rahimehullah

İbnu'l-Kayyım, Zadu'l-Mead'de şöyle demiştir: "Oturuş şekli, daha önce geçtiği gibi, tıpkı iki secde arasında oturuşu gibiydi. Sol ayağı üzerine oturur, sağ ayağını dikerdi. Bu oturma konusunda Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'den bu şekilden başkası rivayet edilmedi."[39]

İbn Kayyım rahimehullah, "başka oturuş şekli nakledilmemiştir" diye nitelediği, iki scde arasındaki oturuşu şöyle anlatmıştır: "Ellerini uylukları üzerine koyar, dirseğini uyluğu ve elinin uç kısmını ise dizi üzerine koyardı. Parmaklarından ikisini çeker, bir halka yapar, sonra da bir parmağını dua etmek için kaldırır, hareket ettirirdi. Vail b. Hucr radıyallahu anh, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in işte böyle yaptığını söylemiştir."[40]

Ayrıca bu risalemde daha önce naklettiğim gibi şu âlimler de iki secde arasında oturuşta sağ el ile işaret edileceğini açıkça tasrih etmişlerdir:

---

[39] Zadu'l-Mead (Tercüme Şükrü Özen: 1/225)

[40] Zadu'l-Mead (tercüme Şükrü Özen: 1/221) not: Şükrü Özen burada zikredilen Vail radıyallahu anh hadisinin tahricini yaparken başka bir hadisin tahricini vermiştir. Doğru tahrici bu risalemde ilk hadisin dipnotunda olduğu gibidir.

7- Şeyh Muhammed b. Salih b. Useymin Rahimehullah

8- Şeyh Hafız Abdulmennan en-Nurfûri

9- Şeyh Ebu Abid Halid b. Cez' b. Halid es-Sa'dun

10- Şeyh Ebu Abdirrahman Muhammed Refik Tahir

11- Şeyh Halid b. İbrahim es-Sak'abî

12- Şeyh Yasir Burhamî

Parmak İşaretinden Maksat Hareket Ettirmektir

Vâ'il İbn Hucr ﵁: şöyle dedi:

قُلْتُ : لأَنْظُرَنَّ إِلَى صَلاَةِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ يُصَلِّي ، قَال : فَنَظَرْتُ إِلَيْهِ يُصَلِّي ، فَكَبَّرَ ، فَذَكَرَ بَعْضَ الْحَدِيثِ ، وَقَالَ : ...، ثُمَّ قَبَضَ ثِنْتَيْنِ مِنْ أَصَابِعِهِ وَحَلَّقَ حَلْقَةً ، ثُمَّ رَفَعَ إِصْبَعَهُ ، فَرَأَيْتُهُ يُحَرِّكُهَا يَدْعُو بِهَا.

"Rasûlüllâh ﷺ'in nasıl namaz kıldığını görmek istedim. Ve (şöyle yaptığını) gördüm: Tekbir aldı… hadisin bir kısmını zikrettikten sonra şöyle dedi: Sonra parmaklarından ikisini (yani başparmak ile orta parmağı) halka yapıp (şehadet) parmağını kaldırdı ve hareket ettirerek onunla (Allah'ın birliğine şehadet ederek) dua ediyordu.'[41]

Vâ'il İbn Hucr ﵁ (yukarıdaki hadis gibi zikrettikten sonra şöyle devam etti):

، فَنَظَرْتُ ...، ثُمَّ رَفَعَ إِصْبَعَهُ، فَرَأَيْتُهُ يُحَرِّكُهَا يَدْعُو بِهَا»، ثُمَّ جِئْتُ بَعْدَ ذَلِكَ فِي زَمَانٍ فِيهِ بَرْدٌ، فَرَأَيْتُ النَّاسَ عَلَيْهِمْ جُلُّ الثِّيَابِ تَتَحَرَّكُ أَيْدِيهِمْ تَحْتَ الثِّيَابِ

[41] **Sahih**. Nesâ'î, (889, 1268); İbn Huzeyme, (714); İbn Cârud, (208); Darimi (1357) ve Beyhakî (2/132)

‘Rasûlüllâh ﷺ‘i gördüm ki… sonra (şehadet parmağını) kaldırdı, hareket ettirerek onunla dua ediyordu. Ve sonra, soğuk bir zamanda geldim. Herkesin üzerinde (kışlık) elbiseleri vardı. (Parmaklarını) elbiselerinin altından hareket ettirdiklerini gördüm.’[42]

Nâfî’ ? şöyle dedi:

كان عبد الله بن عمر إذا جلس في الصلاة وضع يديه على ركبتيه وأشار بأصبعه واتبعها بصره ثم قال قال رسول الله صلى الله عليه و سلم لهي أشد على الشيطان من الحديد يعني السبابة

“‘Abdullah İbn Ömer ﷺ namazda (teşehhüt için) oturduğunda, ellerini dizlerinin üzerine koydu. (Şahadet) parmağı ile de işaret ederek bakışları da onu (yani parmağını) takip ediyordu. Ve sonra şöyle dedi: ‘Rasûlüllâh ﷺ bu (yani parmak işareti): **Şeytana demir kamçıdan daha şiddetlidir**’ dedi.”[43]

---

[42] **Sahih**. Ahmed, (4/318); İbn Hibban (5/170) ve İbn Cârud, (208)

[43] **Hasen**. Ahmed, (2/119); Bezzâr, (12/216 no: 5917); Taberânî, *Kitâbu’d-Du‘a,* (642); İbn Asakir (50/21)

Bir İtiraz ve Cevabı:

Muhaddis Şeyh Mukbil b. Hâdî el-Vâdi'î Şeyh Mukbil'in Sahihu'l-Musned Mimma Leyse Fi's-Sahihayn adlı eserinde şöyle der:

"İmâm Ebû Abdillah İbnu Mâce rahimehullah (1/295) şöyle der: Bize Alî b. Muhammed tahdîs etti [ve dedi ki:] Bize Abdullah b. İdris tahdîs etti [ve dedi ki:] Âsım b. Kuleyb'den [o da] babasından [o da] Vâil b. Hucr'dan… [Vâil] şöyle dedi:

«Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'i başparmak ile orta parmağı halka yapmış bu iki parmağın yanındaki [işaret] parmağını kaldırmış, teşehhudde onunla [bu parmak ile] dua ederken gördüm.»

Bu hadîs hasendir. Bu hadîs, parmak ile işarete delâlet etmektedir. Parmağı hareket ettirmeye gelince, bunu [Âsım b. Kuleyb'den] rivâyette Zâide b. Kudâme tek kalmış ve [hareket ettirmekle ilgili bu rivâyetinde, Âsım'dan aynı hadîsi rivâyet eden] on dört râvîye ters düşmüştür.

[Bu hadîsi Âsım'dan rivâyet edip parmağı hareket ettirmeyi zikretmeyenler şu râvîlerdir:] Bişr b. Mufaddal (Ebû Dâvûd'da), Sufyân b. Uyeyne (Nesâî'de), Sevrî (Nesâî'de), Abdulvâhid b. Ziyâd (Ahmed'de), Şu'be (Ahmed'de), Zuheyr b. Muâviye (Ahmed'de), Abdullah b. İdris (İbn Huzeyme'de), Hâlid b. Abdillah et-Tahhân (Beyheqî'de), Muhammed b. Fudayl (İbn Huzeyme'de), Ebu'l-Ahvâs Sellâm b. Suleym (Tayâlisî'de), Ebû Avâne ve Ğaylân b. Câmi' (Beyheqî'de), Kays b. Rabi' ve Mûsâ b. Ebî Kesîr (Taberânî, el-Kebîr'de).

Bunların tümü, [bu hadîsi] Âsım b. Kuleyb'den rivâyet etmiş ve onda hareket ettirmeyi zikretmemişlerdir.

Ayrıca bunu [parmakla teşehhudde işaret etmeyi] sahâbeden; Abdullah b. Zubeyr, Abdullah b. ‘Umer, Ebû Humeyd es-Sâ‘idî, Ebû Hurayra, Sa’d b. Ebî Vakkas da rivâyet etmişlerdir. Onlardan da hiçbiri parmağı hareket ettirmeyi zikretmemişlerdir. Böylece Zâide’nin [söz konusu] rivâyetinin şâz olduğu bilinmiş oldu. Allah en iyisini bilir.

Zâide’ye muhâlefet edenlerin hadîsini tahrîc edenler hakkında ve sözü edilen sahâbenin rivâyetleri hakkında geniş bilgi için fazîletli kardeşimiz Ahmed b. Sa‘îd el-Hucerî hafizahullah’ın araştırmasına bakılabilir.”[44]

Cevap:

Zaide'nin rivayetinde, diğerlerinin rivayetinde geçen işaret ve duadan maksadın hareket ettirmek olduğu belirtilmiştir. Bu hadise şaz diyen, hadis usulü kaidelerine muhalefet etmiştir. Zira Zaide b. Kudame sika, sebt bir imam olup, rivayet ettiği metin, diğer ravilere muhalif değil, onların rivayetine açıklama getirici bir ziyadedir.

Nitekim Beyhaki, İbn Hacer, İbn Huzeyme, İbn Hacer el-Askalani, İbn Mulakkin gibi hadis imamları hadisin sahih olduğunu ifade etmişler, şazlığından söz etmemişlerdir. Şeyh el-Elbani, Temamu'l-Minne'de ve es-Sahiha'da bu rivayete şaz diyenlere detaylı cevap vermiştir. Bu risalede daha önce "şaz" ve "sikanın ziyadesi" hakkında açıklama nakletmiştim.

Parmağın hareket ettirilmesi meselesine gelince, Zaide b. Kudame'nin rivayetini şu rivayetler desteklemektedir:

[44] Mukbil b. Hadi, Sahihu’l-Musned (2/265-266)

İbn Huzeyme Sehl b. Sa'd radıyallahu anh'den rivayet ediyor:

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ ، قَالَ : مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَاهِرًا يَدَيْهِ قَطُّ يَدْعُو عَلَى مِنْبَرِهِ وَلاَ عَلَى غَيْرِهِ ، وَلَكِنْ رَأَيْتُهُ يَقُولُ هَكَذَا : وَأَشَارَ بِأُصْبُعِهِ السَّبَّابَةِ يُحَرِّكُهَا

“Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i ne minber üzerinde ne de başka bir yerde (duada) elini açmış şekilde görmedim. Lakin onu işaret parmağıyla hareket ettirerek işaret ederken gördüm."[45]

Bu rivayet, işaretin, parmağın hareketiyle olduğunu ifade etmesi bakımından delildir. Ayrıca bu rivayette minber üzerinde veya başka yerlerdeki duada parmağın hareket ettirilmesi (tahrik lafzı) tasrih edilmiştir.

Bunun diğer bir şahidi İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan hasen bir isnadla gelen şu eserdir:

عبد الرزاق عن الثوري عن أبي إسحاق عن التميمي قال سئل بن عباس عن تحريك الرجل إصبعه في الصلاة فقال ذلك الإخلاص

[45] **Hasen**. İbn Huzeyme (1450)

“İbn Abbas radıyallahu anhuma'ya kişinin namazda parmağını hareket ettirmesi hakkında soruldu. Dedi ki: "O ihlastır"[46].

Abdurrazzak, sahih bir isnadla, Mucahid'den maktu olarak rivayet ediyor:

عبد الرزاق عن الثوري عن عثمان بن الأسود عن مجاهد قال

تحريك الرجل إصبعه في الصلاة مقعمة للشيطان

"Mucahid rahimehullah dedi ki: Namazda kişinin parmağını hareket ettirmesi şeytan için bir engellemedir"[47]

Bu rivayette de parmağın hareket ettirilmesi tasrih edilmiştir. Mucahid rahimehullah'ın bu sözü, İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan işitmiş olduğu anlaşılmaktadır. Böylece parmak işaretinde parmağın hareket ettirilmesi fiilinin Zaide b. Kudame'nin tek kaldığı bir rivayet olmadığı, şazlık iddiasının başından sonuna kadar iptal olduğu anlaşılmıştır. Hamd ve minnet Allah'adır.

---

[46] **Hasen mevkuf**. Abdurrazzak (3244) İsnaddaki et-Temimi, tabiinden saduk bir ravi olan, İbn Abbas radıyallahu anhuma'nın meclislerine devam etmiş olan Erbide et-Temimi'dir. Hal tercemesi için Hafız İbn Hacer'in et-Takrib adlı eserine bakılabilir.

[47] **Sahih maktu**. Abdurrazzak (3245)

Parmak İşaretinin Sevabı

Birinci Rivayet Yolu:

Taberânî Bişr b. Mûsâ - Ebû ‘Abdurrahmân el-Mukrî - İbn Lehi‘a - İbn Hubeyrâ - Ebû Mus‘ab Mişrah b. Hâ‘ân el-Me‘âfirî - ‘Ukbe b. ‘Amîr el-Cuhenî ﷛ isnadıyla, ‘Ukbe ﷛’nun şöyle dediğini rivayet eder::

إِنَّهُ يُكْتَبُ فِي كُلِّ إِشَارَةٍ يُشِيرُهَا الرَّجُلُ بِيَدِهِ فِي الصَّلاةِ بِكُلِّ أُصْبُعٍ حَسَنَةٌ أَوْ دَرَجَةٌ.

‘Şüphesiz kişinin namazda eliyle her işaretinden dolayı her parmağı için bir hasene veya bir derece yazılır.’[48]

İbnu’l-Mukrî’nin İbn Lehi‘a’dan rivayeti, İbn Lehi‘a’nın kitaplarının yanmasından önce olduğu için isnadı **hasen**dir.

Aynısı merfu olarak da rivayet edilmiştir:

İkinci Rivayet Yolu:

Hakim, Tarih’inde; Abdullah b. El-Mubarek – İbn Lehia – Abdullah b. Hubeyra – Ebu Mus’ab el-Meafiri – Ukbe b. Amir radıyallahu anh yoluyla şöyle rivayet etmiştir:

Ukbe radıyallahu anh dedi ki: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

---

48 **Hasen mevkuf**. Taberânî (17/297) Heysemî, *Mecma‘u’z-Zevâ’id* (2/103); Elbânî, *‘Aslu Sıfâtis’s-Salâti’n-Nebî* (2/613); Elbânî, *Sahîhâ* (3286) ve Suyûtî de *Tenvîru’l-Havâlik*’te (1/89) **hasen** demiştir.

عقبة بن عامر يقول : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : " يكتب في كل إشارة يشير الرجل في صلاته ، عشر حسنات بكل إصبع حسنة

“Kişinin namazında her işaretinden dolayı her parmağı için on hasenat yazılır”[49]

Üçüncü Rivayet Yolu:

Ebû ‘Usmân el-Buhayrî, *Fevâ’idu’l-Muhrice*’de; ‘Abdullah b. Sâlih - ‘Abdullah b. Lehî‘a - ‘Abdullah b. Hubeyra - Ebû Mus‘ab el-‘Amirî - ‘Ukbe b. ‘Amîr ﷺ yoluyla şöyle rivayet etmiştir:

عقبة بن عامر، قال: سمعت رسول اللّه ﷺ، يقول: يكتب في إشارة يشير الرجل في صلاته عشر حسنات، بكل إصبع حسنة.

“Rasûlüllâh ﷺ’in şöyle buyurduğunu işittim:

‘Kişinin namazında yaptığı işaretten dolayı on hasene yazılır. Her parmak için bir hasene vardır.’”[50]

---

[49] **Hasen.** İbn Hacer el-Askalani, Garaibu’l-Multekita (el yazma no: 3579); Deylemi (9011)

[50] **Hasen ligayrihi**. Ebû ‘Usmân el-Buhayrî, *Fevâ’idu’l-Muhrice*’de (El yazma, hadis no:105) Abdullah b. Salih’te zayıflık vardır. Merfu rivayet ederek kendisinden güvenilir olana muhalefet etmiştir.

Hatime

Son olarak İmam Ahmed Rahimehullah'ın: "Bir imamın olmadan bir mesele hakkında konuşmaktan sakın" şeklindeki sözüyle ilgili bir açıklama yapmamız gerekmektedir.

Altın Kaideler adlı çalışmamda şu kaideyi zikretmiştim: "**İmamlardan birinin öncülüğünü yapmadığı bir meselede konuşmamak gerekir**."

Bu kaide ancak hakkında nas bulunmayan meseleler hakkındadır. Hakkında Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hadisinden nas bulunan meselede ise önceki imamlardan hiçbiri bunu bilmese ve dile getirmese dahi onunla amel edilir. Zira hadis kendi başına delildir.

Hakkında nas bulunmayan ve kendi zamanlarında mevcut olmasına rağmen selefin hakkında konuşmadığı meselelere gelince, müslümanın yeni bir görüş ortaya koyması meşru değildir.

Şeyhulislam şöyle demiştir: "Sonrakilerin, öncekilerden ayrı olarak ortaya koydukları ve daha önce kimsenin dile getirmediği her görüş hatadır. Nitekim İmam Ahmed b. Hanbel şöyle demiştir: "Bir imamın olmadan bir mesele hakkında konuşmaktan sakın"[51]

İmam Ahmed'in bu sözü bu risalede zikrettiğimiz sünnetle amel etmeye asla bir engel değildir. Zira sahih hadisle sabit olmuştur. Hem bu hadis hakkında âlimlerin fehmini de nakletmiş

---

[51] Mecmuu'l-Fetava (21/291)

bulunuyorum ki, bunları insafla düşünen kimse, bu açık sünnetle amel etme konusunda hiçbir şüphe duymaz. Hamd ve minnet Allah'adır.

İleri geri konuşup da basit şüphelerle veya imamlardan birinin görüşünü zatu envat edinerek sünnetle amel etmekten uzaklaştıranlara gelince: Allah rasulünden gelenlere uymak hepinizin söylediklerinden kat kat üstündür!

Subhaneke Allahumme ve bihamdike ve eşhedu en la ilahe illa ente vahdeke la şerike leke estağfiruke ve etûbu ileyk.

Ebu Muaz Seyfullah el-Çubukâbâdî

Dâru's-Sunne/Çubukâbâd - Ankara

İçindekiler